

11(21)#13 2022

UVOD

Predrag Finci

Flat 5, Rosa Freedman Ctr.
17 Claremont Way, London, England
predrag.finci@gmail.com

O negativnoj osobi

1.

Što ne vrijedi, ništi. Stav negativiteta značajno doprinosio stvari mišljenja, a igra važnu, „pozitivnu“ ulogu u metodskom pristupu mišljenom fenomenu u djelima mjerodavnih filozofa. Ali, ovdje bih o nečemu drugom, o negativnoj osobi, koja se naročito bučno oglašava u teška vremena, premda ni u najbolja takva ne utihne.

2.

Kada bih sastavljao neki rječnik „negativnih riječi“ u njemu bi bili pojmovi kao što su antisemitizam, dogmatizam, fanatizam, fašizam, homofobija, ksenofobija, kritizeri „svih vrijednosti“, mizantropija, mizoginija, mržnja kao osobno stanje, nacizam, rasizam, šovinizam, zlo... Bio bi to opširan rječnik. Bio bi to rječnik u kome ne bi bilo milosti prema onima kojima je pakost i zavist duhovni sadržaj, prema svim zastupnicima nihilizma i ništavila, prema glasnicima nebića, prema svim onim „mudracima“ koji ovakvim pojmovima mogu biti obuhvaćeni, onima koji nas podučavaju da ništa i nitko ne valja, pa nas učestalo upozoravaju da ne budemo naivni, znaju oni o čemu se radi i sa strašću nam dokazuju da je dobro usvojiti sve klišeje i svu mržnju koju oni gaje i naokolo siju. Ovakvi moralni nikogovići i intelektualne ništice vjeruju da je dobro mrziti i zato uglas, a i svaki za sebe odlučno ponavljaju sve što odlikuje zajednicu duhovnih nakaza, onih koji se hrane svojom vlastitom izopačenošću, onih za koje je Drugi opasnost, negativnost, smrt, onih koji u ukazivanju na monstruoznost Drugog pokazuju sebe same, onih opakih kreatura koje na kraju njihova vlastita zloća izjede. Takva negativna osoba vlastitim mišljenjem i djelanjem poriče svaku vrijednost i u krajnjoj liniji svojim omalovažavanjem negira ne samo svaku vrijednost, nego i egzistenciju Drugog, ali i sebe samu kao moralno i djelatno biće.

Svako pametan se takvih stidi i od njih kloni, a ipak ih je puno, previše. I još se ponose svojom zlovoljom i izopačenošću, koju rado i spremno demonstriraju kao što nekontroliran luđak pokazuje naokolo svoje žalosno mentalno stanje. Naravno, rijetka je osoba koja je uvijek i isključivo samo negativno nastrojena: neki su ljudi dobri, neki zli, a uglavnom ni dobri ni zli, neki su lijepi, neki ružni, a najčešće ni lijepi ni ružni, neki pametni, neki glupi, a pretežno ne sasvim glupi, ali ni pametni, a svi odreda smrtni i nikada sasvim sretni. Većina ih usvoji negativan pristup svijetu u određenim okolnostima, u okolnostima u kojima ništa ne sluti na dobro, a onda ih, kada kriza prođe, i njihova zlovolja napusti.

Ali, postoje i oni kojima negativan odnos prema svijetu postane trajno stajalište. Često dokazuje vlastitu nemoć: ne valja, jer on/a to i tako ne bi, a, iskreno, i ne može, pa onda udari u negiranje onoga što su drugi uradili i ostvarili. Takvo negativno držanje je mnogo prodornije, a često i opasnije kao političko stajalište. Negativno je tada u odnosu na, zaštita od, ustremljeno ka. Ono je znak borbe za određene ciljeve i otpor onome što je od njega suprotno. Takvo stajalište je svrhovito i završava ili bučnim ostvarenjem svojih namjera ili tihim povlačenjem u slučaju poraza. I negativna osobna

osjećanja i stajališta u biću najčešće rasplamsa neka društvena, a ponekad i osobna kriza, ali u tome svakako ima udjela i osobna narav. Zato se takvi naročito bučno oglašavaju u doba ekonomskih kriza, ratnih mobilizacija i nacionalnih sukoba, u doba „događanja naroda“ i povijesnih promjena, kada razni huškači, smutljivci i lopuže u patriotskom ruhu postanu glasnogovornici predstojećeg uništenja i sa žarom podržavaju buduće borbe protiv „dokazanih neprijatelja“, a poslije ih s mnogo lijepih riječi isprate na ratnu klaonicu.

U određenim povijesnim periodima samo društvo (vladajuća struktura) proizvodi negativnost, jer nema rješenja ni za jedan krupni problem i zato traži rješenje u agresiji prema susjedu ili ugnjetavanju „unutrašnjih neprijatelja“. Vlast raspiruje takva osjećanja kada nakupljeno nezadovoljstvo (uz koje ide i osjećaj povijesne i društvene nepravde, a i osobne uvrijeđenosti) treba usmjeriti u pravcu „neprijatelja“, koji je kriv za sve nastale nedaće. Zato neprijatelja treba najprije pronaći i označiti, a onda mrziti i uništiti, pa će sve biti bolje. A tada se mnogi nezadovoljni, opaki i monstruozni stvorovi brzo organiziraju u armiju istomišljenika i ljutih ratnika, u horde koje nasiljem dokazuju svoje pravo. Ovdje je na djelu začarani krug zla: ovu armiju nasilnika proizvodi događaj, a ona taj događaj omogućava: događaj i njegovi izvršioци će nastati, rasti, a često i nestati zajedno.

3.

Koji je uz negativno pristao, sav je po negativnom, koje ga je uspostavilo. Laurent Binet u svom meta-romanu *HHhH* (2010.) kaže da ne može zamisliti da se nacistički „anđeo uništenja“ Reinhard Heydrich igrao sa svojom djecom. Mržnja osobi oduzima ljudskost, a upravo ona, mržnja, koju takva osoba smatra ljubavlju prema domovini i odanošću istini, čini tu istu osobu „ispravnom“, pravovjernom i poštovanom u ideologiji kojoj je prisegla. Takvi se kunu u svoje laži, s njima žive i za njih s radošću i umru. Mržnja je svojstvena pristalicama militantne nacionalističke politike i svaki šovinist je ugrađuje u svoj osobni „program“ i svjetonazor. Njegova logika je logika iracionalnog, njegov glas je glas gomile, njegova misao ponavljanje slogana mržnje, njegova politika prikriveni ili otvoreni rat, njegovo djelo čin destrukcije, njegov put nepovratni put u siromaštvo, izolaciju i uništenje.

Sve se brzo promijeni u teška vremena. Nestanu, povuku se, zanijeme dobri ljudi, razgoropadi se ljudski talog koji oko sebe šire svoju zlovolju, rasprostiru svoju duhovnu baruštinu, a kada krenu svojim „pobjedonosnim putem“ za njima ostaje smrad paleži i smrti. Ništa ne valja, nitko im ne valja. Mržnji je sve povod i razlog za mržnju. Ona sebe iz sebe obnavlja. Ona je svoja, ona je u pravu, jer sebi svoje dokazuje. Oni koji mrze alibi za svoju mržnju nalaze u negativnom: antisemiti crpe svoje iz antisemitskih klišeja i predrasuda, neprijatelji muslimana urlaju o općem terorizmu, a pritom ujedno brane svoj, rasisti i šovinsti u priči o svojoj superiornosti potvrđuju svoje komplekse niže vrijednosti i svoju nesposobnost da shvate što je ljudsko bića...

Ljudi mogu biti uvrijeđeni i druge vrijeđati iz mnogih razloga, a prava uvreda je baš ona koja nastaje s namjerom da bude uvreda, da ponizi i uništi Drugog. Može mi prijatelj nešto opsovati, pa da to ostane dio veselog razgovora, može mi zloban nešto blago reći, pa da to postane povod za sukob. Riječ sama po sebi ništa ne znači, sve dok nije stavljena u svoj kontekst i shvaćena njena intencija i funkcija. U svom društvenom kontekstu riječ može postati prvi znak dolazeće prijetnje, jer se negativnost najprije pokazuje u jeziku poricanja, jeziku koji je priprema za stvarno uništenje. U doba apsolutiziranja nacionalnog, koje postaje politička platforma bez programa, cijele društvene grupe i nacije postaju nepoželjni Drugi, što direktno vodi u njihovo odbacivanje, vrijeđanje i napokon u otvoreni sukob, jer Drugi sada postoji samo kao ne-vrijednost, kao Ne-Ja, samo kao Neprijatelj. Karl Popper ukazuje da nacija ("kolektiv") može postati jedini iskaz individualnog. I povijest Balkana je to opetovano potvrđivala. U takvom grupiranju više nema individue, više nema osobe, jer postoji samo prijateljsko i neprijateljsko, naše i njihovo, samo zajedničko za koje se svi moraju bespogovorno zalagati i u kome individui, Osobi više nema mjesta.

4.

Što gori čovjek, to žešći dogmat. Osoba koja ima isti odgovor na sva pitanja i koja slijepo vjeruje u svoja neargumentirana stajališta nema sposobnosti za refleksiju. Svaku takvu osobu odlikuje slijepa subjektivnost, golema volja i odbacivanje svakog argumenta i racionalne rasprave, jer već „sve zna“ i sve što joj je suprotno smatraju glupošću i uvredom. Neumna kreatura.

Jaspers u svojoj *Filozofiji egzistencije* piše da je za istraživače „kritika životni uvjet“ i da filozofija u zajednici sa znanošću razara dogmatizam, „tu nejasnu zamjenu za filozofiju“. Psihološka analiza dogmate bi mogla pokazati da dogmat traži utemeljenje u nekoj dogmi jer traži nadoknadu za ono što je izgubio ili bi da stekne ono što nije dobio, a pritom bi da ono u što vjeruje ima jednu dublju zasnovanost e da bi moglo biti cijenjeno i čak obožavano, moglo biti „zajedničko“, koje će svim takvim osobama omogućiti da oforme armiju istomišljenika i ostvare svoju osobnu korist ili barem nađu svoje mjesto u društvu sebi sličnih. Takvi rado slijede autoritativnog vođu i bespogovorno izvršavaju njegove naloge, a sve u ime „viših ciljeva“: nihilizam pod maskom svetog, pravednog i moralnog. Jedna od koristi kritičkog mišljenja je da ukaže na štetnost takvog stajališta.

Premda se rađamo kao ljudska bića, a ne kao pripadnici određene vjere, nacije, a svakako ne kao članovi neke političke stranke ili profesije, ipak se svaka osoba najlakši, najbrže predstavi tako da kaže kojoj i kakvoj grupi pripada, pa kaže da je Talijan, katolik, socijalist, doktor... A to naročito postaje važno kada brzo hoće da se identificira, a još važnije kada bi da se svrsta i jasno iskaže svoj „identitet“.

U teška i „olovna vremena“ mržnja postane vrlina, ludilo pamet, lopovluk sposobnost, zločin izvršenje pravde, a nasilje obrana. Ljudi u takva vremena počnu da se udaljavaju, dok istomišljenici, a još

češće oni iz iste društvene ili nacionalne grupe u okupljanjima nastoje potisnuti svoju samoću, svoj strah i slabost (A uistinu pripadati grupi znači ukinuti svaku Razliku i napustiti sebe, ne biti svoj). Brzo se tada udruže oportunisti, sadisti, fanatici i poslušni ljudi-strojevi, koji svi odreda gaje mit o vlastitoj veličini, znanje o nanesenju im nepravdi i osjećaj uvrijeđenosti, što brzo oslobodi osobnu agresivnost i kolektivnu ratnu histeriju. Pridruže se gomili mnogobrojni slabici bez osobnog integriteta. U takvim skupovima anonimnih kukavica (koji ostaju anonimni i kada se predstave), u masi bezličnih nikogovića, frustriranih tupoglavaca i šljama svake vrste koji na kraju potone u svoju vlastitu beznačajnost, bude i „umjetnika“ (uglavnom poprilično slabih), koji se kasnije čude što njihova „djela“ drugi ne vole, a još više „intelektualaca“, koji su jaki u svom nacionalizmu, a slabi u svemu ostalom, „intelektualaca“ koji pravdaju zločin i nasilje kao „iskaz pravednog narodnog bijesa“ i tako dokazuju da nema nikakve razlike između njih i populističkih demagoga, kojima su stavili u službu svoje intelektualne usluge. I tako potvrdili da nisu mnogo pametni, a sigurno su još manje moralni.

U bivšim socijalističkim zemljama oni ostaju vjerni komunističkoj leksici s izmijenjenim sadržajem, pa pišu o ujedinjenost oko zajedničkih vrijednosti, o vremenu promjena, o najplemenitijim idejama pravde i najboljem, našem obliku vjere, o našoj braći i sestrama, ma gdje da su u svijetu, a spominju i „poštene ljudi iz druge nacije“, što su po njihovom mišljenju oni koji odobravaju ono što ovi borci za nacionalnu stvar sami misle i čine...

Njima aplaudiraju sve pristalice totalitarizma, „rođene demokrate“ koje konačno mogu slobodno iskazati svoju mržnju prema svemu što se od njih razlikuje, a slijepi su za sve što vrijedi, pa im u zlovolji promakne i ljepota samog života (Već je Empedokle kazivao da ljubav ujedinjuje, a mržnja razdvaja. Ali „ljubav“ koja ovakve ujedinjava počiva na mržnji prema svemu što nije njihovo). Skloni su i oglašavanju u medijima. Ranije su pisali pisma, nikada ih nisu potpisivali, sada se pod nadimcima javljaju u elektronskim medijima. A iza anonimnosti kriju ili strah od moći Drugog (vlasti) ili strah od vlastite želje ili svoju vlastitu izopačenost. Privatne i javne elektronske stranice koje nekontrolirano, a često iz komercijalnih razloga sve dopuštaju omogućavaju raznim bolesnicima, koji agresivnošću, prostaklukom i arogancijom prikrivaju vlastitu jalovost i osjećaj niže vrijednosti, da svakodnevno iznose na vidjelo stanje svoje slaboumnosti. U gadna vremena gadni ljudi s ponosom iznose svoje gadne misli i traže sve gadnije vijesti. Ovi „autori“ su preplašeni, frustrirani, kukavice i gnjide, vlasnici mnogih kompleksa i nikogovići svih vrsta, duševni bolesnici i priglupice propalice. Bijeda svake vrste. Takvi pokazuju zanimanje za poraze, neuspjehe, loše kritike, loše vijesti i loše riječi o drugima, loše sudbine i uopće za sve što je loše, jer su sami loši, iako u to nikako ne bi mogli povjerovati. Ta „pornografska svijest“ razvaljuje svoj objekt mržnje i nalazi svoje ispunjenje samo u ogavnom uništenju svog neprijatelja.

Nezadovoljstvo svim i svačim izbija iz nezadovoljstva sobom samim. Mnogi su i danas i još dugo će biti mete ovih zastupnika nasilja, mržnje i uništenja. Njihovim „metama“ i potencijalnim žrtvama je jedina utjeha da bi bilo još poraznije da su takvim ljudskim kreaturama dragi i bliski. Bilo bi suviše

očekivati da onaj koji mrzi razumije onoga koga mrzi, kao što je malo vjerojatno da ubojica može razumjeti svoju žrtvu, jer bi tada postali svoji vlastiti sudci i protivnici svojih vlastitih zlodjela.

Lopovi se kunu u svoje poštenje, ubojice pozivaju na pravdu, svi osuđenici na svoju nevinost... Krivac je uvijek netko drugi. Na moralne vrijednosti rado se pozivaju i oni s ove i oni s one strane eda bi opisali sebe, a na nedostatak osnovnog morala da bi opisali jedni druge. Ovo utjelovljenje Hegelove prljave svijesti nikada ne vidi sebe, jer je u mehanizmu projekcije na djelu mržnja kao osobno osjećanje, gnjevni osjećaj koji svoje vlastito stanje raspoznaje i neosnovano pripisuje objektu svoje mržnje. U nebuloznoj logici ovakvih ono što je negativno osoba negira svojom negativnošću koja je svakako pozitivna u odnosu na ono što zastupa njen protivnik. Onaj koji negira čvrsto vjeruje da u njegovom negativnom stavu nema ništa loše, da je njegov stav opravdan onim što negira i zato ovaj protivnik sviju i svakog dokazuje da je njegova djelatnost ili mišljenje pozitivno, ispravno, poželjno, da ga opravdava i moral i Bog na koga se poziva. Još nisam sreo glupana koji misli da je glup. Zaludu je takvoj osobi govoriti da je idiot, ni uvrijediti je to neće, jer se ona svojim idiotizmom busa u prsa.

5.

Mrzitelji su napisali mnoge loše stvari, ali su još gori bili oni koji nisu uopće pisali, a svoje ideje ostvarivali. Takvima ni blizu ne volim biti. Ne podnosim ovakvu negativnost i one koji u sebi takvo što gaje. Je li to *contradictio in adjecto*, jesam li sada i sam na onoj strani protiv koje bih da budem?

Osoba koja u sebi gaji negativne osjećaje postaje regrut armije nezadovoljnih. Dok je u pitanju društveni pokret nezadovoljnih još su moguće reforme i ostvarenje pravednijeg društvenog uređenja, ali se ove revolucije i svi prevrati brzo legitimiraju u svojoj mržnji prema svima koji im nisu po volji. Takve armije gnjevnih postanu politički pokreti koji siju strah i prakticiraju nasilje. Oni u svemu što je od njih različito (u klasnom, religijskom ili nacionalnom smislu) vide neprijatelja koga treba uništiti.

Želja za uništenjem ne mora biti racionalno motivirana ni elaborirana. Ona samoj sebi dokazuje vlastitu ispravnost. Ako je za nas dobro ono što je opravdano, ako izjednačavamo ova dva pojma, onda je moguće tvrditi da je svako uništenje i nasilje bilo smisljeno za počinioce, ali nikada i za žrtve nedjela, jer je za počinioce izvršenje zločina izvršenje zadatka i postizanje „pravednog cilja“ i zato potpuno opravdano, poželjno i moralno ispravno djelo. I u nacionalnim sukobima čak i u slučaju otvorene, neprikrivene agresije za krivicu se uvijek proglašava „neprijateljska“ kultura, nacija ili vjera, jer samo tako žrtva može biti proglašena za uzrok nasilju a zločinac slavljeno.

Još radikalnija je svaka težnja ka potpunom uništenju. Nacističko objašnjenje o razlozima Holokausta bi postojalo samo da su nacisti dobili rat; tek bi se naime tada do kraja usudili objasniti „ispravnost“ svoje genocidne politike kao izvršenje „pravde“, onako kao što su staljinistički prvaci i njihovi sljedbenici tvrdoglavo dokazivali ispravnost svoje politike terora i materijalne oskudice u ime „bolje

budućnosti“ i „viših ciljeva“ ili kao što borbeni nacionalisti negiraju sve što pripada „onim drugima“, jer su, dokazuju, oni sami od tih „drugih“ bili ugroženi i sigurno bi bili uništeni da ih nisu napali i uništili... Potpuno uništenje je krajnji domet i cilj armije negativnih, frustriranih i gnjevnih boraca za „vlastitu stvar“, onih koji su dali prednost (vjerskoj, nacionalnoj ili državnoj) politici nad moralom, onih koji su radi svog atavizma i egoističkog interesa pogazili svaku mogućnost univerzalnih vrijednosti i svako pravo na Razliku i slobodu. A s tim su svojim neprijateljima (neprijateljima koje oni sami izmisle ili proizvedu) porekli i osnovno pravo na postojanje. Oni uživaju u negativnim događajima koje proizvode, raduju se nanošenju patnje svojim neprijateljima, organiziraju progone, hajke, ubojstva. U takvom monstruoznom poduhvatu oduzimaju ljudskom biću sve po čemu ono može bit nazivano ljudskim. Ponižavaju biće. Pretvaraju ga u stvar i do kraja nište. A to mogu jer su sami postali ništavni. Stvari.

6.

Ništa nije ni negativno ni pozitivno po sebi samom, nego je takvo po onome kako djeluje i po svom odnosu prema drugom. Negativno je ono što je negativno po svojoj djelatnosti, u svom odnosu prema Drugom i u sebi samom, u svom uvjerenju i stajalištu, u svom mišljenju i osjećanju. Negativno sebe sobom legitimira. Legitimira se svojom djelatnošću. Prednost pozitivnog je upravo u tome da se prema negativnom odnosi na negativan način, jer ono pozitivno odbacuje destrukciju i nihilizam, kojima negativnost služi, jer mu je uništenje Drugog i Razlike smisao i cilj. Negativno nije produktivno odnošenje *prema*, nego načelo za sebe, koje trajno ostaje u svom stavu negativiteta i zato se i prema Drugom može odnositi samo na negativan način, samo tako da poriče Drugog. A osoba je za Drugog upravo onakva kako se prema Drugom odnosi i kako je Drugi doživljava. Kada je to djelanje i držanje isključivo negativno, onda joj je tako i uzvraćeno.

Ali, na osnovu čega mi možemo identificirati nešto kao negativno? I zašto ljudi uvijek na nešto usmjeravaju svoju agresivnost, zašto im je neprijatelj često potreban i uvijek moguć, a mržnja bliska? Je li ono što smatraju sebi protivnim istinski dokaz njihove egzistencije, je li suprotnost nužda održanja bića? Ili je samo u pitanju zavodljivost suprotnog i izazov nepoznatog?

Pozitivno okonča svoje u svom ostvarenju. Negativno nema mira, jer u svom putovanju ka ništavilu nema rezultata. Zato je optočeno svojim vlastitim nezadovoljstvu i neprekidno u potrazi za novim objektom uništenja. Negativno nema rezultata jer živi od poricanja i teži potpunom uništenju. Negativno nema gdje da se udomi, jer se ne može osloboditi svoje vlastite negativnosti, ne može se osloboditi sebe, što je znak ropstva, optočenosti vlastitim: slobodan je samo onaj koji može biti Drugo, onaj koji je slobodan da bude Drugo. Onaj koji stvara.

7.

Razoriti ono što jest da bi nastalo novo je želja stvaraoaca; razoriti da ne bi bilo je želja Smrti. Koji u ime „svoga“ mrzi sve drugo i druge uveliko pridonosi mržnji drugih prema njegovom. Takav započne i završi u mržnji prema svima, pa i prema svojim kolegama. Nije rijedak kritičar koji ne razumije ni osnovne postavke i smisao umjetničke kritike, ali nezadrživo iskazuje svoju osobnu misaonu konfuzija i neprikrivenu želju za uništenjem svakog iole uspješnijeg djela, prije svega onog iz „vlastite sredine“, najčešće zato što u tome iskazuje vlastitu neostvarenost i ojađenost. Gotovo je pravilo da mladi, neafirmirani kritičar nastoji svratiti pažnju na sebe napadajući poznate i priznate autore. Takav piše pretenciozno, zlurado i dosadno, a legitimira ga ono što napiše. Od takvog je jedino gori onaj koji nema nikakvog stava, jer se ne usuđuje da ga ima. Suprotno tome, primjedba i kritička riječ unaprjeđuje i na nov način djelo uspostavlja. Takva riječ ne negira, nego čuva drugo djela i ukazuje na njegovu Razliku.

U gušenju svakog autentičnog stvaralačkog napora i slobodarskog glasa aktivni su i „pravovjerni“ pisci, kojima je služenje dnevnoj politici mnogo važnije od estetičkih mjerila. Totalitarni režimi zahtijevaju da im svi, pa i umjetnici budu bespogovorno odani, demokratski traže prije svega svoje umjetnike-individualiste, ali u doba „patriotskog zanosa“ i „nacionalnih mobiliziranja“ i jedni i drugi traže bespogovornu odanost. U patriotizmu i odanosti „pravednoj ideji“ sve bi trebalo biti zasnovano na etičkim normama, a kada je u pitanju agresivna ili izrabljivačka politika onda je malo što takvo. Povod i uzrok glasnom nazdravljanju domovini i njenoj agresivnoj politici može biti strah, grabež, korist, mržnja prema neprijatelju, oportunistički, kukavičluk, usklađivanje vlastitog s općim... Kada pisac postane naglašeno patriot onda u najboljem slučaju zna da ne može puno postići pisanjem, a kada odlučno stane u proćelje otrovnih branitelja vlastitih „prava“ onda da nije uopće pisac i da samo kao „borac i patriot“ može dobiti priznanje za svoje literarne zasluge. Njegova osrednjost mu garantira „društveni ugled“. Njemu njegovi plješću, svaku mu odobravaju, za njim ponavljaju njegove pohvale nožu, njegovo slavljenje „naroda“, hvale njegovo pravdanje nasilja i mržnje, uvjeravaju ga da je u pravu, sve mu vjeruju. I nacističkim piscima su nacisti.

Takve patriote svoju ljubav prema svome dokazuju mržnjom prema Drugom. Pisac koji laje na svoje kolege, koji sa zovoljom prati svaki tuđi napor, koji klikće izopačenosti i mržnji, nije pisac, nego ubojica s perom. Takav je i „kritičar“, čije jetke opaske i izvrgavanje ruglu svega čega se dohvati nema uporišta u vlastitom djelu, jer djelo naprosto nema. Takav kritičar nesvjesno mrzi svoju vlastitu stvaralačku nemoć. I zalaže se za rušenje rušenja radi. Kada iskusi vlastitu stvaralačku nemoć tada počne da odbacuje svako stvaralaštvo jer barem podsvjesno misli da ga svako vrijedno djelo negira i svojim postojanjem vrijeđa. A njegovih sljedbenika i njenu sličnih, onih jalovih „kritičara svega postojećeg“ na pretek...

Negativno je ono što ne valja, bezvrijedno, nasuprot vrijednom. Negativno izrasta na razrušenom tlu vlastitih iluzija i kada rastjera sve oko sebe ostaje u samoći svog ponosnog identiteta. Šovinst u drugoj naciji ne mrzi samo različitost, nego onom Drugom pripisuje svoju vlastitu mržnju. U ovom

slučaju negativni primjer postaje „reprezentativnim uzorkom“ („Svi su oni takvi“!), jer od takvog dolazi prijetnja i primjer je za tvrdnju o negativnom, ali može poslužiti i kao alibi za mržnju i nasrtaj na cijelu nacionalnu ili klasnu skupinu. Svijet proizvodi svoju vlastitu odvratnost. Negativno živi u svom vječnom nezadovoljstvu. Ovakva negativnost nema snagu one negacije koja se ogleda u pozitivnom, nego je metafizički, sebi samom dovoljni princip: princip uništenja. Zato je svaka mala pobjeda ovakve sile put u konačni poraz. Poraz svake vrste.

8.

Dode vrijeme kada je negativnih glasova previše, kada oni ispunjeni gorčinom u svemu oko sebe mogu naći argumente za svoju zlovolju, ali jednom i onima koji su im skloni postane jasno da se život gradi u otporu negativnom. Ne može se ništa graditi na negativnom, ništa na poricanju svega i svakoga. Tko klikće negativnom priprema ništavilo i drugima i sebi samom. Takav s lakoćom, bez mnogo razmišljanja, jer razmišljanju nije sklon i pušta da ga vode atavizmi i instinkti, donosi sudove i solidarizira se s onim koji je poput njega samog, s onim koji je njegovo drugo Ja, a napada sve što je različito. Kome neprijatelj postane opsesija potpuno se veže za svog neprijatelja. Postoji po svom neprijatelju. Takav zapravo nema svog sadržaja, a u životu vidi samo jednu, po njega pogubnu stranu i negira sve što je od njega drugačije, a posebno sve što je od njega bolje. Poricanje Drugog je poricanje sebe samog kao moralnog bića, kao bića. Paradoks ove negativne osobe je u tome da ona gradi svoj identitet u otporu prema svakoj razlici, pa vjeruje da ima nekog značaja samo na osnovu onoga što negira, a pritom bi da uništi ono što negira, ono što je posljednji preostali dokaz njenog značaja i njen jedini istinski sadržaj. Tako se ova negativna osoba stalno vrti u začaranom krugu vlastite zlovolje, u kojoj polako ali sigurno potkopava i samu sebe. A kada ovaj negativni junak našeg doba nešto i pokuša učiniti, začas ga izda njegova malodušnost, nesposobnost i nedostatak životnog poleta. U takvoj osobi nema entuzijazma, nema one žarke vjere u „smisao“, nema onog zanosa koji vodi „višem“, one ljubavi koja je osnova svake istinske djelatnosti, a stvaralaštva posebno.

Gdje vlada negativno događa se negativno. Nasuprot negativnog nije tek neka protivnost pozitivnog, nego Razlika, Razlika koja ne može biti opisana ovim suprotnostima, nego samo kao totalitet bića, u kome su objedinjene, sačuvane i ukinute suprotnosti u onome što nazivamo potpunošću, cjelinom Bitka, cjelinom u kojoj je egzistencija i ideja Bitka. Ali do toga zastupnik negativnog nikada ne dođe, jer vidi samo jednu stranu, svoju vlastitu, vidi samo onu negativnost kojom ne može ovladati, a pogotovo je ne može prevladati. Takav ništa ne započinje, jer njegova zlovolja može samo da negira i, kada ima snage i hrabrosti, da uništava. Zato je putovanje ove negativnosti uvijek putovanje prema kraju: u želji da ponizi i uništi drugačije napokon završi i svoje. Završi bez rezultata, jer je „rezultat“ negativnog opet negativno, jer je negativnom „rezultat“ propalost, put u vlastito beznađe i uništenje, pustara razrušenog i prostor praznine. Ništavilo. Što se temelji na mržnji završi u mržnji; što se gradi na negativnom na kraju porekne i sebe samo.

Ovakvo postojanje je sklono tupom dogmatizmu i zato je protivno svakoj upitanosti, svakoj skepsi, svakoj kritičnosti, jer je u svoj slijepoj vjeri protivno mišljenju, protivno i samom postojanju filozofije, budući da u svojoj dogmi ima odgovore na sva pitanja i neprijateljski je nastrojeno prema svemu što nije ono samo, pa u svojoj optočenosti vlastitim dogmatizmom ne može da shvati prirodu protuslovlja i napetosti između sučeljenih strana, ne može da shvati produktivni karakter negacije i ovlada dijalektičkom prirodom pojma negativnog, ne može jer uvijek vidi samo svoju „istinu“, svoju vlastitu zloću projiciranu u sve što susreće, ne može jer u svemu i uvijek vidi samu sebe. Zato takva osoba ne shvaća ni što je i kakva je ona sama, niti razumije ono što joj se samoj događa, jer ne shvaća prirodu samog događaja. A i ne može, jer je ovakva negativnost u krajnjoj liniji neprijatelj svake Razlike, Drugog i postojanja kao takvog. A neprijatelj je svemu jer, tvrdi, ništa ne valja. Premda je s uspjehom dokazala jedino da sama ne valja.

This journal is open access and this work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.